

In via eruditionis

Tanulmányok a 70 éves Imre Mihály tiszteletére

Szerkesztők

BITSKEY ISTVÁN

FAZAKAS GERGELY TAMÁS

LUFFY KATALIN

SZÁRAZ ORSOLYA

Debreceeni Egyetemi Kiadó
Debreceen University Press
2016

A kötet megjelenését támogatta:
Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata
Tiszántúli Református Egyházkerület

A névmutató elkészítésében közreműködött:
Ivancsó Mária és Posta Anna

A borítón Szenci Molnár Albert fordításában megjelent
Az keresztyeni religiora es igaz hitre valo tanitas (Hanau, 1624) című kötet
címlapjának részletei láthatók.

ISBN 978-963-318-575-9

© Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press,
beleértve az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is

Kiadta a Debreceni Egyetemi Kiadó Debrecen University Press – www.dupress.hu

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Tördelés, műszaki szerkesztés: M. Szabó Monika
Nyomta: Kapitális Kft.
Felelős vezető: Kapusi József

Tartalom

TABULA GRATULATORIA	15
SZERKESZTŐI ELŐSZÓ	17
NEOLATIN IRODALOM	
LÁZÁR ISTVÁN DÁVID A szerző (Antonio Averulino – Filarete) és a fordító (Antonio Bonfini) ajánlása a <i>De Architecturá</i> hoz	23
POSTA ANNA Eobanus Hessus <i>Psalterium</i> ának kísérőszövegei	30
KASZA PÉTER Megjegyzések Tranquillus Andronicus 1541-es törökellenes beszédéről	40
MÓRÉ TÜNDE A wittenbergi peregrinus diákok búcsúztatása Szikszai Fabricius Balázshoz és Mágocsy Andráshoz 1562-ből	50
P. VÁSÁRHELYI JUDIT Johann Piscator autográf verse Hódmezővásárhelyen	59
VOIGT VILMOS Epitheta Lutheri, Alvincii atque Pazmanii	64
RESTÁS ATTILA Két ismeretlen strassburgi nyomtatvány: Michael Joannes Moslehner magyar nyelvű verse (1633) és Joannes Kempius jogi disputációja (1632) (Pótlás az RMNy-hez, az RMK-hoz és az RMSz-hez)	74
SZÖRÉNYI LÁSZLÓ A Bécsi Egyetem magyar nemzetének, azaz a <i>natio Hungaricának</i> a 17. században tartott, Szent László tiszteletére elmondott beszédei	82
IFJ. BARTA JÁNOS Nyelvváltás a 18. század végi magyarországi mezőgazdasági irodalomban	90
FORDÍTÁS- ÉS HATÁSTÖRTÉNET	
BARTÓK ISTVÁN „...széthúzások pusztító viharában...” – Adalékok Sylvester János Újszövetség-fordításának bécsi kiadásához	101

BALÁZS MIHÁLY	
Szent vagy profán? Adalék Sebastian Castellio erdélyi recepciójához	106
GÁBOR CSILLA	
Szerző, fordító, patrónus – Zólyomi Boldizsár Gerhard-fordításának háttéréhez	115
LŐKÖS ISTVÁN	
A magyar reformáció recepciója egy közép-európai nyelvi régióban	122
TÜSKÉS GÁBOR	
A <i>Confessio peccatoris</i> kiadás- és fordítástörténetéhez	138
PENKE OLGA	
„Futó darabok” és a háromnyelvű <i>Henriás</i> – Kéziratok kivonatok Voltaire műveiből	149
KNAPP ÉVA	
Ágoston Péter Martin von Cochem fordításának utóéletéhez	160
VERSEK, ÉNEKEK ÉS IMÁDSÁGOK	
MADARÁSZ IMRE	
Egy középkori „dühös fiatal” vidám versei – Cecco Angiolieri és a toszkán komikus-realista költészet	175
FEKETE CSABA	
Huszár Gál imádságai	181
FAZEKAS SÁNDOR	
A 17. századi verses repertórium toposzrendszerének alapvonalai	192
H. HUBERT GABRIELLA	
<i>Keresztyéni énekek</i> , Debrecen, 1610	201
FEKETE KÁROLY	
Az <i>Öreg Graduál</i> teológiai tanulságai	211
HUBERT ILDIKÓ – SZELESTEI NAGY LÁSZLÓ	
Százlevelő rózsza	219
SZÁRAZ ORSOLYA	
Missziós énekeskönyv a 18. századi jezsuita népmissziókban	225
SZENCI MOLNÁR ALBERT	
ÖTVÖS PÉTER	
Szenci Molnár Albert német barátja, Martin Opitz Magyarországon	243
OLÁH RÓBERT	
Szenci Molnár Albert ajándék <i>Institutiója</i> Budai Péternek	252

BITSKEY ISTVÁN	
<i>Dictionarium quadrilingue</i> – Jegyzet a négynyelvű Szenci-szótárról	260
DEBRECZENI ATTILA	
„Szenczi Molnár Albert’ keze”	271
A. MOLNÁR FERENC	
A Szenci Molnár Albert fordította negyvenkettedik zsoltár szövegének hagyományozódása 20. századi egyházi énekeskönyveinkben	279
PROTESTÁNS PRÉDIKÁTOROK MŰVELTSÉGE	
ŐZE SÁNDOR	
Gondolatok a könyvtárról – Antikrisztus-fogalom és a török kérdés a 16. század közepén a svájci és a magyar protestáns teológusoknál	295
OLÁH SZABOLCS	
Trópus a reformátori állametikában	304
ŐSZ SÁNDOR ELŐD	
Tordai Sándor András erdélyi református püspök két könyvéről	315
PÉNZES TIBORC SZABOLCS	
Egy lépés a Medgyesi kritikai kiadás felé – Lorántffy Zsuzsanna: <i>Moses es az prophetak</i>	325
LUFFY KATALIN	
Egy Medgyesi-vers nyomában	334
CSORBA DÁVID	
„Szemeimmel láttam” – Sajószentpéteri István kálvinista prédikátor látens forrásai	342
HEGYI ÁDÁM	
Miért csalódott Szőnyi Benjámín a fiziko-teológiában?	354
MONOK ISTVÁN	
Hatalom és könyvtárak a kora újkori Magyar Királyságban és Erdélyben	363
HISTORIA	
MOLNÁR DÁVID	
A történetírás ártatlanságáról Zsámboky János egyik emblémája kapcsán	373
PAPP JÚLIA	
A vitéz szigetvári nő(k) a 16–17. századi hazai irodalomban és történetírásban	384
MEDGYESY S. NORBERT	
Vir Coronae, Pater Patriae – Gróf Koháry (II.) István mecénatúrája és a színpadi történelemoktatás	394

S. SÁRDI MARGIT Ottlyk György önarcképe	399
MÁRTIROLÓGIA	
D. TÓTH JUDIT Az emlékezet retorikája – Nyssai Szent Gergely első homíliája a sebastéi negyven mártír magasztalására	409
TÓTH ZSOMBOR Persecutio decennalis: az evangélikus perspektíva lehetősége – Lányi György példája	423
SZŐKE ESZTER Lucretia története a 16–17. századi itáliai tragédiákban	438
FAZAKAS GERGELY TAMÁS Mártírium, vallási persecutio, az utolsó kenet és Bethlen Kata	446
19–20. SZÁZADI IRODALOM	
RATZKY RITA Petőfi kötet szerkesztési elvei a <i>Versek (1844–1845)</i> című kötetében	465
HAJNÁDY ZOLTÁN Szó és kép viszonya Lev Tolsztoj poétikájában	472
AMEDEO DI FRANCESCO Gondolatok Dsida Jenő <i>Krisztus</i> című verséről	483
BERTHA ZOLTÁN Reformációtudat és nemzeti irodalmi szellem (Czine Mihály magyarságszemlélete tükrében)	489
IMRE LÁSZLÓ A profán és a szakrális viszonya és funkciója Jókai Anna <i>Jákob lajtorjája</i> című regényében	499
GYŐRI L. JÁNOS Heinz Schlaffer német irodalomtörténetének tanulságai (Megkésett recenzió egy fontos kiadványról)	507
NÉVMUTATÓ	515

RESTÁS ATTILA

Két ismeretlen strassburgi nyomtatvány:
Michael Joannes Moslehner
magyar nyelvű verse (1633) és Joannes Kempius
jogi disputációja (1632)
(Pótlás az RMNy-hez, az RMK-hoz és az RMSz-hez)*

A köszöntött irodalomtörténeti pályáján is alighanem különleges pillanat, amikor – monográfiák és tanulmánykötetek megírása, szövegkiadások és antológiák közreadása és szerkesztése mellett – olyan szövegek *első* olvasója lehet, amelyek olykor évszázadok óta könyvtárak és kéziratárak rejtekében pihentek, s kitartó kutatómunkának, olykor némi szerencsének köszönhetően kerülnek újra a szakmai nyilvánosság elé. A strassburgi akadémián tanuló magyarországi peregrinuszok retorikai tanulmányainak, az elhangzó és nyomtatásban is megjelent beszédgyakorlatok vizsgálatának fontosságára Imre Mihály többször is fölhevítve a figyelmet,¹ számomra pedig különösen sokat jelent, hogy olyan 17. századi strassburgi professzorok kutatására ösztönzött, mint Matthias Bernegger.² Az ő felföldi tanítványa, Michael Joannes Moslehner eddig ismeretlen versével, valamint a hazai retrospektív bibliográfiákban nyilván nem tartott jogi értekezés bemutatásával köszöntöm most őt – hogy *elsőik között* olvashassa.

I.

Bár a szakkutatás nem figyelt föl arra, hogy latin nyelvű disszertációi mellett,³ ugyancsak strassburgi nyomtatványban, két üdvözlő verse is megjelent, Moslehner

* Köszönetemet fejezem ki a nyomtatványok bibliográfiai meghatározásában, leírásában nyújtott segítségéért P. Vásárhelyi Juditnak, Heltai Jánosnak és Oláh Róbertnek. (R. A.)

¹ Legutóbbi összefoglalása: IMRE Mihály, *A török–magyar háborúk témája a 16–17. századi nyugat-európai retorikai irodalomban* = I. M., *Az isteni és emberi szó párbeszéde: Tanulmányok a 16–18. századi protestantizmus irodalmáról*, Sárospatak, Hernád, 2012, 53–59.

² RESTÁS Attila, *Mátyás király alakja Matthias Bernegger (1582–1640) Tacitus-kommentárjaiban* = *Erdély reneszánsza: a 2008. október 8–11. között tartott konferencia előadásai*, szerk. GÁBOR Csilla, LUFFY Katalin, SIPOS Gábor, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2009, I, 66–70.

³ Michael Joannes MOSLEHNER, *In C. Suetonii Tranquilli Augustum, Diatribe V*, Strassburg, Glaser, 1632 (RMK III, 1487); Uő, *Dissertatio historico-politica de odio subditorum adversus principem*, Strassburg, Repp, 1632 (RMK III, 1488).

alakja eddig sem volt ismeretlen.⁴ 1628-ban Joannes Duchon besztercebányai rektor iskoladrámájának egyik előadójaként jelenik meg,⁵ míg az altdorfi egyetemre 1631. április 25-én iratkozott be.⁶ Strassburgban 1631 májusában matrikulált,⁷ két disszertációja 1632-ben jelent meg.⁸ Életútjának további adatai a neki ajánlott művekből ismerhetők meg: 1643-ban besztercebányai *notarius*,⁹ 1649-ben *senator*, *scholarcha*, *notarius juratus arcisque capitaneus*.¹⁰

Amikor Szabó Béla jogtörténész a hazai szerzők jogi és politikai témájú disszertációit tekintette át, külön kitért az olyan „sztár-politológusok” nagy vonzerejére, mint Bernegger, akinek eddig tíz magyarországi vitatkozójától azonosított önálló művet.¹¹ Monok István is több retorikai, illetve jogi és történettudományi témában disputáló hallgatót vett számba.¹² Mindketten fölhívták a figyelmet néhány, eddig ismeretlen, általuk azonosított, az RMK III. tárgykörébe tartozó nyomtatványra. A most bemutatott kötet szerzője ugyancsak Bernegger elnökségével védte meg munkáját.

⁴ Életrajzi adatainak forrásait összegzi: WIX Györgyné, *Régi magyarországi szerzők: I, A kezdetektől 1700-ig*, szerk. és befej. P. VÁSÁRHELYI Judit, a szerkesztő munkatársai Kis Elemérné, Kovács Zsuzsanna, Bp., OSZK, 2008, 556.

⁵ Joannes DUCHON, *Fructus aestivi semestris, hoc est orationes menologicae mensium qualitates, temperiem, gesta, festa [...] explicantes [...]*, Lőcse, Brewer, 1628 (RMNy, 1415).

⁶ VARGA András, *Az altdorfi egyetem magyar diákjai (1583–1718)*, Lymbus, 1994, 8; Szögi László egy nappal korábbra, április 24-ére teszi a beiratkozását: Szögi László, *Magyarországi diákok németországi egyetemeken és akadémiákon, 1526–1700*, Bp., ELTE Levéltára, 2011, 74.

⁷ SZÖGI, i. m., 228.

⁸ Ld. a 3. jegyzetet!

⁹ Ld. az „A”-variáns ajánlását: Hiobus TRUSIUS, *Positiones miscellaneae, quas [...] in gymnasio Neosoliensi placide ventilandas proponit praeside Hilario Ernesto Binero rectore respondens et autor Hiobus Trusius Rosenberg[ensis]* [...], Lőcse, Brewer, 1643 (RMNy, 2015).

¹⁰ Ld. további két Moslehnernek ajánlott disputációt: Joannes GRACZA, *Vindicarum sanae et catholicae doctrinae dissertatio VI. et VII. [...]*, Lőcse, Brewer, 1649 (RMNy, 2267); Uő, *Vindicarum sanae et catholicae doctrinae circa materiam sanctissimae iustificationis ab absurdis seu deductionibus non tolerandis, quibus eam p. Mathias Faber [...] fecit [...]*, Trencsén, Od Háje, 1649 (RMNy, 2290).

¹¹ SZABÓ Béla, *Magyarországiak politica-disputációi nyugat-európai egyetemeken a 17. században = A szabadság felelőssége: Írások a 65 éves Dénes Iván Zoltán tiszteletére*, szerk. PÉNZES Ferenc, RÁCZ Sándor, TÓTH-MATOLCSI László, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2011, 276–308; Uő, *Előtanulmány a magyarországi joghallgatók külföldi egyetemeken a 16–18. században készített disputációinak (dissertációinak) elemzéséhez*, Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica, 1993, 79–154.

¹² MONOK István, *Magyarország és a magyarok az elzászi könyvkiadásban, 1482–1621 (Változások a kiadói politikában – változó országkép) = Fehér lovag: Tanulmányok Csernus Sándor 65. születésnapjára*, szerk. GÁLFFY László, SÁRINGER János, Szeged, SzTE BTK, 2015, 220–229.

Moslehner versei Hieronymus Haidius 1633-ban kinyomtatott disszertációjának végén jelentek meg, amit a bécsi Österreichische Nationalbibliothek példánya alapján tanulmányoztam:¹³

Hieronymus HAIDUS: *Dissertatio historico-politica de bello civili, quam divina adspirante gratia in inclyta Argentoratensium Academia, praeside clarissimo et excellentissimo viro dn. MATTHIA BERNEGGERO, histor[iarum] professore, fautore et praeceptore suo aetatem suspiciendo ad d. ... Martii publice examinandam proponit auctor Hieronymus Haidius, Austrius.* Argentorati, MDCXXXIII Eberhard Welper.

)⁽⁴,A⁴–D⁴E²= [43] pag. – 4°

A vizsga napját a címlapon üresen hagyták, azt a vizsgázónak utólag kellett beírnia. A rézmetszetes címlapkeretbe foglalva Aristoteles, Platón, a *Virtus* és a *Honor*, valamint a strassburgi akadémia látképe látható. A címlevél hátlapja tar-

1. kép. A *Dissertatio historico-politica de bello civili* (Strassburg, Welper, 1633) címlapja. (A kép forrása: http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ160408400.)

¹³ Jelzete: 134024.B. – Internetes példányát tanulmányoztam: http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ160408400 (2016. 01. 15.). Bár e kötetből az OSzK-ban is van példány, magyar vonatkozásai felfedhetlenek.

talmazza a szerző ajánlásait: „Perillustri et generoso dn. dn. Ferdinando Friderico Genger, libero baroni [...] mineralium fodinarum Schemnicii cultori principali,” nemkülönben „Viris nobilissimis, amplissimis dn. Michaeli Wengero, Sacrae Caes. Regiaeque Maiestatis in Camera Schemnicensi perceptori gravissimo, avunculo observandissimo, dn. Georgio Ulrico Reutter, Regiae Liberaeque civitatis Schemnicensis senatori spectantissimo, eiusdemque civi metallico primario”, valamint „Admodum reverendo clarissimo, dn. Valentino Rulich, Ecclesiae Schemnicensis pastori supremo” és „Amplissimo, prudentissimoque dn. Gabrieli Haas, Liberae Regiaeque civitatis Schem. syndico dignissimo.” A következő levélen a szerző *Epistola dedicatoriája* olvasható Gengerhez és Wengerhez, Strassburg, 1633. március 10-i kelettel (a Julianus-naptár szerint). Egy Polybios-mottó és *Anteloquium* után következik a disszertáció *conclusiója* 81 pontban. Ezután öt szerző üdvözlőversei szólnak Haidiushoz: egy-egy latin nyelvű verssel köszönti őt Joannes Freinshemius és Joachim Becher, ss. theol. st.; a harmadik versszerző, Michael Joannes Moslehner egy latin és az *Apollo, istene az tudományoknak* kezdetű magyar verssel, míg Joannes Kempius szintén két verssel – egy latin és egy *Jetzt streittet jederman / der Baur und Fürst zugleich* (Most mindenki harcol, a paraszt és a fejedelem egyaránt) kezdetű német nyelvűvel – szerepel, amelyet Samuel Schreiberus latin költeménye követ. Haidius, Freinshemius, Schreiber és Kempius verssel köszöntötte Moslehner egyik kötetét is,¹⁴ míg egy másikhoz Kempius csak egyedül írt verset.¹⁵ Kempius ugyancsak magyarországi, korábban Moslehner iskolatársa volt Besztercebányán, amit az bizonyít, hogy együtt szerepelnek mint előadók 1628-ban egy Besztercebányán tartott iskoladrámában.¹⁶

A magyar vers a D₄ a lapon olvasható. (2. kép.) Ez is, akár a többi, utal a harmincéves háború – amit a szerzők polgárháborúnak tekintenek – megpróbáltatásaira. Moslehner 12 szótagos sorokból álló versét modern átírásban közlöm (az eredeti helyesírás a közölt fényképmelléklet alapján követhető). A nyilvánvaló nyomdahibákat (*joszago koszorot – jó szagú koszorút*) javítottam.

Apollo, istene az tudományoknak,
És ti szép fényes Musa isten-asszonyok,
Én édes társom' megajándékozzátok.
Mert ugyan az ő szorgalmatosságának
Miatta érdemli jó szagú koszorút;
De nem csak tölgyfának leveléből valót,
Mely régenten meg szokott adatni annak,
Ki hadban földejét megszabadította
Szörnyen haláltul, s ellenségét levágta;
Sőt inkább mint hogy tanácsot ad, országtul
Miképp' eltávoztathassunk veszedelmet
Borostyán koszorú ékessétsen fejet.

¹⁴ MOSLEHNER, *Dissertatio Historico-Politica...*, i. m., E1r–E2v.

¹⁵ Uő, *In C. Suetonii...*, i. m., D2r–v.

¹⁶ Ld. az 5. jegyzetet!

Quomodo communem civilia bella fa-
lutem
Convellant, pulchrè, dulcis Amice, doces:
Addis & haudquaquam, medicamina certa,
malignè,
Feralem hanc rabiè quæ cohibere queant.
O si consilia hæc Mundus præclara cappellet!
Aurea tum verè secula nostra forent.

Aliud.

Apollo, Istene az tudományoknak,
'Es ti szép fényes Musa Isten-afszonyok,
'En édes társom' meghayanádékozzatok.
Mert ugyan az előszorghalmatozságának
Miatta érdemi jószágho kőszorot;
De nem csak reölgyfának leveléből való,
Mely réghenten meghűzokot adatni annak,
Ki hadban feőldejét meghűzabadította
Szörnyu haláltul, s-ellenfeghét levághat;
Seőt inkább mint hogy tanácsot ad, országhtul
Miképp' eltarvozzat hasunk veszedelemes
Borostján kőszoru ékecséczen fejet.

Amoris verè fraterni causà f.

MICHAEL-JOANNES MOSLEHNER.

DN.

2. kép. Michael Joannes Moslehner magyar nyelvű verse
a *Dissertatio historico-politica de bello civili* című kötetben
(Strassburg, Eberhard Welper, 1633). (A kép forrása: http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ160408400).

II.

A fentebb említett Joannes Kempius nem csupán alkalmi verset, de önálló jogi értekezést is publikált Strassburgban. Azonban Kempius nevét sem az egyetem-történeti adattárak nem tartják nyilván *Hungarusként*, sem az RMK-ban nem szerepel. 1618-ban mint beszercebányai diák *Saxoként* szerepel, disszertációja címlapján *Lengfendens*. *Misnicus*nak írja magát, azaz a szászországi Meissen tartományból származott. Kempius így nem származása okán tekinthető hazai szerzőnek, hanem azért, mert – valószínűleg – több éven át itt járt iskolába, a beszercebányai és selmecebányai városvezetők anyagi támogatásával ment külföldre tanulni, ahol – német anyanyelvű lévén – a latin mellett német verset is írt és disszertációt jelentetett meg. Tehát a Felföldre költözött és az itt megtelepedve

élt *Hungarusok* csoportjába tartozik, aki ráadásul tanulmányai után itt is vállalt állást. A kötetet a hallei Universitäts- und Landesbibliothek példánya alapján tanulmányoztam:¹⁷

Johannes KEMPIUS: *Disputatio juridica de jure jurando litis decisorio, quam in florentissima Argentoratensi Academia, praeside viro amplissimo et consultissimo, dn. GEORGIO DAVIDE LOCAMERO, j. u. d. et p. p. praeceptore ac fautore suo aeternum colendo, in Auditorio I[uris] C[onsul]torum ad diem 20. Decembr. publicae disquisitioni proponit JOHANNES KEMPIUS, Lengfendens. Misnicus.* Argentorati MDCXXXII Johannes Repp.

A⁴B³=[14] pag. – 4°

3. kép. A *Disputatio juridica de jure jurando litis decisorio* (Strassburg, Repp, 1632) címlapja.

A kép forrása: <http://vd17.bibliothek.uni-halle.de/pict/2006/3:688374Y/>.

¹⁷ Jelzete: Strassburg, Diss., 1630–37 (19); VD17 3:688374Y. – Internetes példányát tanulmányoztam: <http://digitale.bibliothek.uni-halle.de/vd17/content/titleinfo/8787739> (2016. 01. 15.)

A jogtudós Georg David Locamer (1588–1637) elnökségével megtartott jogi disputára 1632. december 20-án került sor. A címlevél hátlapján a szerző (auctor et respondens) besztercebányai és selmecbányai előkelőségeknek dedikálja a munkáját, akik között az első Michael Joannes Moslehner apja:

„Nobilissimis et amplissimis viris, dn. Stephano Moslehnero, Sacrae Caes. Regiae Majestatis in Camera Novisoliensi administro meritissimo, dn. Georgio Roth, Sacrae Caes. Regiaeque Majestatis apud Cameram Novisoliensem a secretis dignissimo, nec non admodum reverendo, excellentissimis clarissimisque viris, dn. Johanni Pinnerio, pastori Ecclesiae ibid. supremo et gymnasiarchae vigilantissimo, dn. Joanni Duchoni, p. l. c. Gymnasii rectori laudatissimo. Item nobilissimis, clarissimis ac prudentissimis viris, dn. Johanni Rheil, philos. ac medicinae doctori et Reipubl. Novisol. senatori spectatissimo, dn. Jacobo Kammachero, ejusd. Reipubl. syndico ac senatori integerrimo, dn. Balthasaro Frisowizio, dn. Tobiae Pestelutzio civibus Schemnicensium primariis. Nobilibus, item ac eruditis iuvenibus, Michaeli Joanni Moslehnero, Hieronymo Haidt, Mathiae Moslehnero, bonis literis p. t. strenue ac laudabiliter operantibus.”

Közülük Duchon Kempius egykori besztercebányai mestere, Frisowitz pedig a strassburgi akadémia egykori hallgatója volt. A következő levélen a *Praeloquium*ot követően a szerző 43 tézispontban foglalja össze az ügydöntő esküvésről (de jure jurando litis decisorio) összegyűjtött ismereteit. Hivatkozásai között megtalálható az 1619-ben elhunyt Kitionich Jánosnak a *Directio methodica processus judicarii juris consuetudinarii Inclyti Regni Hungariae* és a *Centuria Centarum contrarietatum et dubiatatum ex Decreto Tripartito desumptarum et resolutarum* című, Magyarországon széles körben elterjedt könyve.

Mint ahogyan már említettük, Kempius és Moslehner Besztercebányán iskola-társak voltak és Hieronymus Haidus fentebb bemutatott disszertációjának végén is együtt szerepelnek mint üdvözlőversek szerzői, föltételezésem szerint ugyanaz a személy jelenik meg a két nyomtatványban. Kempius később mint modori jegyző (civitatis Modrensis notarius) működött, 1644-ben Andreas Graff – mások mellett – neki dedikálja fizika tankönyvét.¹⁸

A Modor szabad királyi város levéltárában fennmaradt iratok segítségével rekonstruálni lehet Kempius pályafutását. 1634-ben Kempius modori *juratus vicensotariusként* szerepel,¹⁹ 1636-tól különféle jegyzői hivatalokat visel (*juratus notarius, notarius*),²⁰ 1650. augusztus 20-án Modorból Szentgyörgy város bírá-

¹⁸ Andreas GRAFF, *Peripateticum theatrum natvrae [...]*, Trencsén, Dorota Vokálová, 1644 (RMNy, 2081).

¹⁹ *Deutschsprachige Handschriften in slowakischen Archiven: Vom Mittelalter bis zur Frühen Neuzeit*, I, Westslowakei, hrsg. von Jörg MEIER, Ilpo Tapani PIIRAINEN, Klaus-Peter WEGERA, Berlin – New York, Walter de Gruyter, 2009, 888.

²⁰ *Uo.*, 796, 820, 835, 838, 882.

jának, polgármesterének és a tanácsnak ír levelet.²¹ Az 1637–38. évi pozsonyi országgyűlésen Radimóczy György és Kempius követként képviselik Modor városát,²² míg az 1646–47. évi pozsonyi országgyűlésen Samuel Schreiberrel együtt vesz részt Kempius.²³ Azt, hogy ez a modori Joannes Kempius Strassburgban folytatott egyetemi tanulmányokat, Michal Duchoň erősítette meg,²⁴ aki Modor város közigazgatásáról, így Kempius alakjáról is tanulmányt fog megjelentetni a közeljövőben.²⁵

A felső-magyarországi városok külföldi egyetemeken tanult elitjének vizsgálatával, pályafutásuk követésével rá lehet világítani arra, hogy ezek a tisztségviselők nemcsak helyi szinten töltöttek be fontos pozíciót, de képzettségükre alapozva az országos politikába is képesek voltak bekapcsolódni.²⁶

²¹ *Uo.*, 616.

²² ZSILINSZKY Mihály, *Az 1637/8-ki pozsonyi országgyűlés történetéhez*, Bp., MTA, 1885, 9.

²³ Tatjana GUSZAROVA, *A 17. századi magyar országgyűlések résztvevői*, Levéltári Közlemények, 2005/2, 121.

²⁴ *Postavenie a spoločenská societa malokarpatských miest Modra, Pezinok a Svätý Jur v ranom novoveku 1598–1720*. (Dizertačná práca na získanie vedecko-akademickej hodnosti Philosophiae doctor [PhD] Historický ústav Slovenskej akadémie vied) Bratislava, 2009, 144. – Ezúton köszönöm Michal Duchoňnak, hogy disszertációjának a témához kapcsolódó adatait elküldte, és tájékoztatott a Kempiuszal kapcsolatos kutatásairól.

²⁵ Kempius 1655. november 4-én, 48 éves korában hunyt el (Štátny archív v Bratislave, Zbierka cirkevných matiek, Matrika zomretých ev. a.v. cirkvi v Modre, inv. č. 1414). – Michal Duchoň szíves közlése.

²⁶ Kempius követtársa, Samuel Schreiber, strassburgi diákként ugyancsak Haidus 1633. évi disszertációjához írt verset, míg Pozsony város követe ugyanezen az 1646–47. évi országgyűlésen az a Martin Schödel volt, aki szintén Bernegger-tanítvány volt Strassburgban, vö. GUSZAROVA, *i. m.*, 121.